

D R U Ž I N A

1 OPREDELITVE IN POMEN DRUŽIN

Družina je ena **najpomembnejših oblik** vsakdanjega življenja (po pomenu na prvo mesto, pred poklic in delo).

Takega **enoznachnega zaupanja** nima nobena drugega institucija.

V njej dobimo **prve** in zelo **pomembne informacije**.

Družina je **totalna družbena institucija**, ker

- je **primarna družbena skupina** (močna povezanost med člani, medsebojni intimni, dolgotrajni odnosi),
- je **družbena institucija** (vzgoja, vzreja, urjenje otrok),
- je pomembna tako posameznikom kot organizacijam.

Družina **orientacije** → v katero smo se rodili.

Družina **prokreacije** → ki smo jo ustvarili samo (imamo vlogo starša ali moža/žene).

Ali je družina univerzalna?

- **Murdock** – **DA** (proučeval družine v 250 družbah),
- učbenik – **NE** (**socialno očetovstvo** bolj pomembno kot **biološko**).

Zakaj o »**tipični družini**« v sociološkem pomenu **ne moremo** govoriti?

Ker je (bilo) družinsko življenje vselej vedno zelo **dinamično** in **spremenljivo**.

Težave pri opredeljevanju družine:

- definicija deluje kot **norminativni model** (druge so deviantne, nenavadne, patološke),
- definicija je podlaga za socialno politične **ukrepe države**.

Definicije družine (družina je):

- OZN – oseba ali skupina oseb, ki skrbi za otroka/e.
- RS – skupnost:
 - o staršev in njihovih neporočenih otrok,
 - o moža in žene v zakonski skupnosti,
 - o partnerjev izven zakonske skupnosti,
- sociološka (...).

2 ZAKONSKA ZVEZA, GOSPODINJSTVO IN SORODSTVO

Pravila sklepanja ZZ so vezana na vprašanje:

- **koliko** partnerjev lahko imaš,
- **koga** je prepovedano ali dovoljeno izbrati.

monogamija — stopenjska m.

poligamija — poliginija

poliandrija

eksogamija

endogamija

Eksogamija (prepoved **incesta**) lahko velja za:

- **ožje** krvne sorodnike (pri nas),
- **širše** krvno sorodstvo (Koreja).

Zakonca po pravilih živita v določenih družinah:

Pojem **sorodstva** se danes **oži**, še vedno pa obstajajo **razlike** (natančna imena sor. zvez).

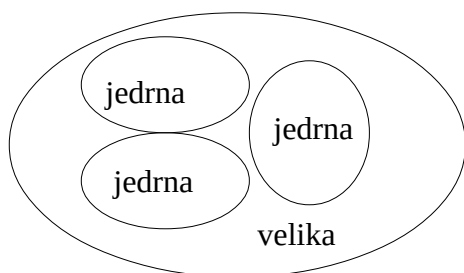
- **matrilokalne** (pri materi),
- **patrilokalne** (pri očetu),
- **neolokalne** (samostojno).

Gospodinjstva:

- samsko,
- širše (več sorodnikov),
- partnersko,
- družinsko,
- skupinsko.

3 PLURALNOST DRUŽINSKIH OBLIK – VRSTE SODOBNIH DRUŽIN

TIPOLOGIJA SODOBNIH DRUŽIN:

Jedrna – vsaj en otrok in starš (biološki ali posvojen).

Razširjena:

- **horizontalno** (ista generacija),
- **vertikalno** (več generacij).

Velika – več jedrnih družin (*zadruga*).

BROWNOVA TIPOLOGIJA:

Jedrne – dvogeneracijske.

Razširjene:

- **klasične** (več **sorodstveno povezanih** jedrnih s **strnjeno lokacijo** in pogostimi **stiki**),
- **modificirane** (jedrne, živijo **ločeno od sorodstva** s pogostimi **stiki**, podporo in pomočjo).

Enostarševske (večina materinske) – posledica smrti, odhoda ali rauveze.

TIPOLOGIJA OZN:

Jedrne:

- oba starša in otrok/ci,
- **enostarševske**,
- **posvojiteljske**.

Razširjene:

- 3+ generacijske,
- sorodniške,
- poligamne.

Reorganizirane:

- v **ožjem** pomenu,
- **komune** (širša skupnost s podporo članov, deljenim delom in odg. /*kibuci*/),
- **istospolnih partnerjev** (pogosto nepriznana, odvzeta pravica do posvojitve /*Grčija*/).

4 FUNKCIJE DRUŽINE

T. Parsons

Predindustrijska, široko organizirana sorodstvena družina je opravljala **mnogo funkcij**. Zaradi **modernizacije** se skrčijo v manjše **jedrne** in **izgubijo večino funkcij**. Ohranijo le dve:

- **Primarna socializacija otrok** (ponotranjenje norm in vrednot).
- **Čustvena stabilizacija odraslih** (čustvena varnost med zakoncema).

Kritike:

- **zgodovinska netočnost** (modernizacija ni tako preprosta),
- idealiziranje ameriške **srednjeslojske** družine,
- **podcenjevanje žensk** (čustvena podpora moški delovni sili).

Današnji sociologi – v zahodnih družbah ima družina **4 temeljne funkcije**:

- **reproduktivno** (nadzoruje, uravnava spolno aktivnost),
- **socializacijsko** (**prenašanje** iz g. v g. in **ponotranjenje** kulturnih vzorcev),
- **ekonomsko**:
 - spregledana in **podcenjena** – neformalna družinska in gosp. dela opravljajo ženske,
 - družina je **proizvajalna enota** (*več v predindustrijskih*) in **enota porabe**;
- **čustveno**:
 - trajni, intimni odnosi (*predvsem matere*), podpora, zaščita,
 - **temne plati** (nasilje, zanemarjanje, brezbržnost).*

5 NASILJE V DRUŽINI

Družine niso več varne in podporne, temveč **sovražne** in **nevarne**. Gospodinjstvo je **najnevarnejši kraj** sodobnega življenja.

Kaj je **poglaviti razlog** za **ranljivost** sodobnih jedrnih družin?

- rastoča **privatizacija družin** (malo/nič sorodniške, sosedske ali skupnostne podpore)
- družbena **izoliranost družin**, (izoliranost članov med »4 stene«, čustveni pritiski, stres, intenzivna, konfliktna razmerja.)
- visoka **raven tolerance** (»se nas ne zadeva«, nasilje kot vzgoja).

Vrste nasilja:

- **fizično** (največkrat žrtve žene in otroci, pretepi, umori),
- **spolno** (posilstva, nadleovanje),
- **psihično** (psihološke poškodbe).

6 DELITEV DELA IN VLOG V DRUŽINAH

Za **načine sodelovanja** med M in Ž v družini naj bi bilo značilno:

- bolj egalitarni,
- bolj enakomerno porazdeljeni (gospodinjstvo delo),
- bolj integrirane družinske vloge,
- skupna odgovornost,

predvsem zaradi naslednjih **družbenih procegov**:

- večja zaposlenost Ž (ekonomska samostojnost),
- višji družbeni položaj Ž,
- možnost razveze,
- zvišan življenjski standard,
- geografska in socialna mobilnost (manjši vpliv sorodstva).

vseeno še vedno
prevladuje
asimetrična delitev

Tipa **delitve vlog v družinah**:

- **segregirana** (**asimetrična**) – »tipično M« in »tipično Ž« dela, ki se razlikujejo,
- **integrirana** (**simetrična**) – delo in odg. za družinsko življ. sta enakomerno razdeljena.

Delitev dela:

- večino gosp. in družinskega dela – **Ž**,
- rutinska, čustveno naporna opravila – **Ž**,
- prijetnejša družinska opravila – **M**.

Ženske bolj obravnavajo kot **socialno ne/odgovorne** (ali poskrbijo za dom in otroke?).

So **strukturno enakopravne** na trgu delovne sile, če so obenem matere, **niso svobodne**.

7 DEZORGANIZACIJA DRUŽIN IN RAZVEZE ZAKONSKE ZVEZE

Strukturna dez.: sprememba **oblike družine**.

Funkcijska dez.: družina **ne opravlja** (več) svojih temeljnih **funkcij** → moteni medosebni odnosi.

Zakaj so se **razveze v zadnjih 50-ih letih močno povečale?**

- Spremenjena socialna funkcija ZZ (ZZ ni več element prenosa lastnine in ugleda),
- družbeno bolj sprejemljive razveze (manjša stigmatizacija, sekularizacija /zavezujoč odnos/),
- drugačna pričakovanja (Ž pričakujejo vse več, ali ZZ omogoča in spodbuja osebno rast?, razmišljanja o ne/uspešnosti ZZ),
- spremenjen dr. položaj Ž in večja ekonomska samostojnost Ž (niso več ekonomsko odvisne),
- zvišan življenjski standard,
- manjši vpliv sorodstvenih mrež (manjši pritiski).

Kakšen je vpliv razveze ZZ na otroke?

1. Negativne posledice (psihološko prizadene),
2. Bolje, kot bi da starša vztrajala.

Najvišja razvezljivost – ZDA, VB, Skandinavija. Ob nižji ravni konfliktov in tesnejših otrokovih vezeh z drugimi sorodniki je razvez manj. Razveza ne pomeni konec starševskega razmerja.

8 SPREMINJANJE DRUŽINSKEGA ŽIVLJENJA

Kaj vpliva na spreminjanje družinskega življenja v svetovni ravni?

- Sorodniške skupnosti (*klani*) izgubljajo socialni pomen, manj sorodniško dogovorjenih porok,
- večja svobodna izbira parterjev/ic (Z ideal »romantične ljubezni«),
- več pravic žensk (pri izbiri parterjev, v družinskem odločanju),
- večja spolna svoboda,
- več otrokovih pravic (z zakonodajo – *bela knjiga*).

Kakšno podobo kaže v Sloveniji in Evropi?

PODOBA	LASTNOSTI	SLO	EU
Raznovrstnost dr. oblik in načinov življenja			
Formalizirana ZZ (poroka) izgublja status in pomen	več zunajzakonskih skupnosti	1/3	Skand
Št. razvez ZZ narašča		1/4	največ
Več enostarševskih družin	več materinskih, težje tazmere (revnejše, manj soc. stikov)	1/5	1/3
Več reorganiziranih družin		1/3	1/2
Spreminjanje dr. potekov			
Daljši prehod v lastno družino, pozno starševstvo	»polsamostojen način«	30 l.	več
Podaljšuje se sklepno obdobje družinskega življ.	zoževanje družine (odrasli otroci se odselijo), manj otrok		

9 RAZLIČNI POGLEDI NA SPREMINJANJE DRUŽINE

Spreminjanje družine nekaterim pomeni:

- z nake **krize** in **zatona** pomembne institucije,
+ dokaz, da so se **spodobne prilagajati** spreminjajočim se razmeram v sodobnosti.
Dojemanje je odvisno od postavljenega vprašanja.

9.1 KRITIČNI POGLEDI

Družinsko življ. je bilo **včasih boljše**, bolj **stabilno** in **varno** – PROTIARGUMENTI:

- nekoč je bilo podobno **dinamično**,
- **velikost** je bila le malo večja,
- št. **samskih** ljudi in **reorg, družin** (16.-19. stol.) je bilo podobno današnjemu,
- ni dokazov, da bi bilo **temnih plati** manj kot danes.

Družine se zapirajo v **družinsko zasebnost**, kar slabi:

- družbeno **kohezivnost** in **solidarnost**,
- družbeni **nadzor** in **posege** (tedaj, ko so nujni – nasilje v družini).

MARKSISTIČNI POGLED – temeljna funkcija družine je **skrb za obnavljanje kapitalističnega sistema**:

- eksplozija **potrošništva**,
- omogoča podporo in umik odtujenemu delavcu,
- **privatizacija gospodinjstva** (neplačano, v prid kapitala; preprečuje solidarnost).

FEMINISTIČNI POGLED – tradicionalna **delitev vlog in funkcij** glede na spol:

- niso proti družini, ampak
- zavzemajo se za **pravičnejšo** in **sorazmerno delitev** dela in odgovornosti,
- poudarjajo **neplačano gosp.** in družinsko delo.

Kakšne so **možnosti razvoja** pos. v družinah?

- + **spodbujajo** individualnost (materialna in čustvena **podpora**),
- **zatirajo** individualnost (napaljujejo h **konformnemu** in **nekonfliktnemu** vedenju).

9.2 RAZMERJE MED DRUŽINAMI IN DRŽAVO

DRUŽINSKA POLITIKA – celota **ukrepov**, ki jih oblikuje država, s katerimi skuša **pripomoči k blaginji** družin.

Slovenija (1993) – *Resolucija o temeljih oblikovanja družinske politike.*

Posegi so dveh vrst:

- **denarna nadomestila**,
- zagotavljanje **socialnih storitev**.

Pri **uvajanju družinske politike** moramo **upoštevati**, da je družina:

- avtonomna institucija in skupnost,
- primarna skupina (s skupnimi/različnimi interesi, za različno stopnjo moči).

Razmerje med zaposlenostjo in družino je problematično na ravni:

- **družinske delitve dela** (predvsem me staršema),
- organizacijske, storitvene in časovne **neusklajenost med obema področjema** življ.